

# Lidelseshistorien i Alterbogen af 1992

*Af Bertil Wiberg*

I 1992 fik folkekirken en ny alterbog,<sup>1</sup> og i den forbindelse skulle Vor Herre Jesu Kristi lidelseshistorie gengives på grundlag af den nye bibeloversættelse, som var blevet autoriseret samme år.<sup>2</sup> Denne opgave påtog jeg mig, og da det måske kan være af interesse at se, hvordan de fire evangeliers beretninger er sammenskrevet til én beretning, fremlægger jeg herved mit arbejdspapir.

Siden reformationstårhundredet har lidelseshistorien hørt med til den danske kirkes gudstjenesteordning. Kirkeordinansen af 1539 bestemte, at prædikanten på langfredag skulle oplæse hele lidelseshistorien, således som Johann Bugenhagen havde sammenskrevet den af de fire evangelier,<sup>3</sup> og til dette formål oversatte Peder Palladius Bugenhagens skrift på grundlag af Christian III's Bibel fra 1550.<sup>4</sup> Ifølge Kirkeritualet af 1685 skulle lidelseshistorien langfredag oplæses fra ordene: »Og der de havde holdet Lov-Sangen« til ordene: »Og hand opgav sin Aand«, og i fastetiden skulle der på alle bededage og ved andre ugegudstjenester prædikes over et afsnit af lidelseshistorien.<sup>5</sup>

Peder Palladius' gengivelse af lidelseshistorien blev optaget i Hans Thomissøns Salmebog af 1569, og selv om der kom nye bibeloversættelser til, indgik den i uforandret skikkelse i salmebøger i det 17. og 18. århundrede.<sup>6</sup> En ændring af dette forhold indtraf først med Alterbogen af 1830,<sup>7</sup> hvor lidelseshistorien blev gengivet på grundlag af oversættelsen af Det Nye Testamente af 1819,<sup>8</sup> og siden er den ligesom kirkeårets tekster i øvrigt blevet ajourført efter nye bibeloversættelser, senest i Den Danske Salmebog af 1953 efter Det Nye Testamente af 1948. Men selv om den som følge heraf har undergået mindre ændringer, kan der konstateres en i alt væsentligt ubrudt tradition. Lidelseshistorien er forståeligt nok en del af Det Nye Testamente, som oversættere igennem tiden har været tilbageholdende med at foretage ændringer i.

I sin sammenskrivning af lidelseshistorien benytter Bugenhagen sig af monotessaron-metoden, dvs. at ord og sætninger af forskellig herkomst arbejdes sammen til en ny, fortløbende tekst. I Bugenhagens sammenskrivning indgår beretningerne fra alle fire evangelier, men ikke med samme vægt. Den foretrukne er lidelseshistorien i Johannesevangeliet, som bortset fra 18,27 gengives i sin helhed. Derimod fortøner de synoptiske evangeliers særpræg sig. Det gælder Matthæusevangeliet, hvorfra mange enkeltvers og også mindre afsnit ganske vist er gengivet, men kun én perikope i sin helhed, 27,62-66. Og det gælder Markusevangeliet, der er blevet karakteriseret som et »stenbrud«, hvorfra Bugenhagen har hentet stof til at tydeliggøre oplysninger fra de øvrige evangelier. Og med hensyn til lidelseshistorien i Lukasevangeliet er denne først og fremmest genkendelig takket være de tre korsord, som dette evangelium er ene om.

Det har imidlertid ikke været en historisk interesse, der har været bestemmende for Bugenhagens arbejde med lidelseshistorien, som kom til at beskæftige ham livet igennem. Fra begyndelsen af 1520'erne til hans død i 1558.<sup>9</sup>

Drivkraften i arbejdet har været ønsket om at fremme *den evangeliske prædiken*, og sådan har det da også båret frugt. Bugenhagens passionsharmoni blev den af hans bøger, som fik størst udbredelse, og gennem Peder Palladius' oversættelse er den blevet en umistelig del af dansk kristendom.<sup>10</sup>

## Vor Herre Jesu Kristi lidelseshistorie

### I GETSEMANE

#### 1. Over Kedronbækken

Og da de havde sunget lovsangen,

brød Jesus op og gik, som han plejede,  
over på den anden side af Kedronbækken  
ud til Oliebjerget,

og disciplene fulgte med.  
Da sagde Jesus til dem:

Matt 26,30/  
Mark 14,26  
Luk 22,39  
Joh 18,1  
Matt 26,30/  
Mark 14,26/  
Luk 22,39  
Luk 22,39  
Matt 26,31/  
Mark 14,27

|                                                                                                                                                                                                                                                            |                                 |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------|
| »I nat vil I alle svigte mig, for der står skrevet: 'Jeg vil slå hyrden ned, så fårene i hjorden spredes.' Men efter at jeg er opstået, går jeg i forvejen for jer til Galilæa.«                                                                           | Matt 26,31-33/<br>Mark 14,27-28 |
| Peter sagde til ham: »Om så alle andre svigter, så gør jeg det ikke.« Men Jesus sagde til ham: »Sandelig siger jeg dig: Allerede i nat, før hanen galer to gange, vil du fornægte mig tre gange.«                                                          | Mark 14,29-30                   |
| Peter sagde til ham:                                                                                                                                                                                                                                       | Matt 26,35                      |
| »Om jeg så skal dø sammen med dig, vil jeg aldrig fornægte dig.«                                                                                                                                                                                           | Matt 26,35/<br>Mark 14,31       |
| Det samme sagde også alle de andre disciple. Da kom Jesus med dem til et sted, der hedder Getsemane, hvor der var en have, som han og hans disciple gik ind i. Også Judas, som forrædte ham, kendte det sted, for dér mødtes Jesus ofte med sine disciple. | Matt 26,35-36                   |
| Og Jesus sagde til dem: »Sæt jer her, mens jeg går derhen og beder.« Så tog han Peter og de to Zebedæussønner, Jakob og Johannes, med sig,                                                                                                                 | Joh 18,1-2                      |
| og han blev grebet af forfærdelse og angst.                                                                                                                                                                                                                | Matt 26,36-37/<br>Mark 14,33    |
| Da sagde han til dem: »Min sjæl er fortvivlet til døden. Bliv her og våg sammen med mig!                                                                                                                                                                   | Mark 14,33                      |
| Bed om ikke at falde i fristelse!«                                                                                                                                                                                                                         | Matt 26,38                      |
|                                                                                                                                                                                                                                                            | Luk 22,40                       |
| <i>2. Sjælekampen</i>                                                                                                                                                                                                                                      |                                 |
| Og han fjernede sig et stenkast fra dem, faldt ned på sit ansigt                                                                                                                                                                                           | Luk 22,41                       |
| og bad om, at den time måtte gå ham forbi, om det var muligt.                                                                                                                                                                                              | Matt 26,39                      |
| Han sagde: »Abba, fader, alt er muligt for dig. Tag dette bæger fra mig. Dog, ikke hvad jeg vil, men hvad du vil.«                                                                                                                                         | Mark 14,35                      |
| Han kommer tilbage til sine disciple og finder dem sovende, og han siger til Peter: »Simon, sover du? Kunne du ikke våge blot en time?                                                                                                                     | Mark 14,36                      |
| Våg, og bed om ikke at falde i fristelse. Ånden er rede, men kødet er skrøbeligt.«                                                                                                                                                                         | Matt 26,40                      |
| Atter, for anden gang, gik han bort og bad: »Min fader, hvis det ikke er muligt, at dette bæger går mig forbi, men jeg skal drikke det, så ske din vilje.« Og atter kom han og fandt dem sovende, for deres øjne var blevet tunge,                         | Mark 14,37                      |
| og de vidste ikke, hvad de skulle sige til ham.                                                                                                                                                                                                            | Matt 26,41/<br>Mark 14,38       |
| Han forlod dem igen, og for tredje gang gik han væk og bad den samme bøn:                                                                                                                                                                                  | Matt 26,42-43                   |
| »Fader, hvis du vil, så tag dette bæger fra mig. Dog, ske ikke min vilje, men din.« Da viste en engel fra himlen sig for ham og styrkede ham. I sin angst bad han endnu mere indtrængende, og hans sved blev som bloddåber, der faldt på jorden. Da han    | Mark 14,40                      |
|                                                                                                                                                                                                                                                            | Matt 26,44                      |
|                                                                                                                                                                                                                                                            | Luk 22,42-46                    |

havde rejst sig fra bønne og var kommet tilbage til disciplene, fandt han dem sovende, overvældede af sorg, og han sagde til dem:

»Sover I stadig og hviler jer? Det er nok. Timen er kommet; nu overgives Menneskesønnen i syndernes hænder. Rejs jer, lad os gå! Se, han, som forråder mig, er her allerede; bed om ikke at falde i fristelse.«

Mark 14,41-42

Luk 22,46

### 3. Judas' forræderi

Endnu mens han talte, kommer Judas, en af de tolv, fulgt af en skare med sværd og knipler fra ypperstepræsterne og de skriftkloge og de ældste,

Mark 14,43

og de kom derover med lygter og fakler og våben.

Joh 18,3

Han, som forrådte ham, havde aftalt et tegn med dem og sagt: Det er ham, som jeg kysser; grib ham og før ham væk under sikker bevogtning!

Mark 14,44

Jesus, som vidste alt, hvad der skulle ske med ham, gik ud til dem og spurgte: »Hvem leder I efter?« »Jesus fra Nazaret,«

Joh 18,4-9

svarede de. Han sagde til dem: »Det er mig.« Også Judas, som forrådte ham, stod sammen med dem. Da Jesus sagde: »Det er mig,« veg de tilbage og faldt om på jorden. Han spurgte dem så igen: »Hvem leder I efter?« »Jesus fra Nazaret,« svarede de. Jesus sagde til dem: »Det er mig; det har jeg jo sagt jer. Når det altså er mig, I leder efter, så lad de andre gå.« For sådan skulle det ord, han havde sagt, gå i opfyldelse: »Af dem, du har givet mig, har jeg ikke mistet nogen.«

Men Judas gik helt hen til Jesus for at kysse ham

Luk 22,47

og sagde: »Rabbi!« og kyssede ham.

Mark 14,45

Jesus sagde til ham: »Min ven, nu har du gjort dit.

Matt 26,50

Judas, forråder du Menneskesønnen med et kys?«

Luk 22,48

Da kom de hen og lagde hånd på Jesus og greb ham.

Matt 26,50

### 4. Tilfangetagelsen

De, som var sammen med Jesus, så, hvad der ville ske, og spurgte: »Herre, skal vi gribe til sværd?«

Luk 22,49

Men Simon Peter trak et sværd, som han havde med, og slog efter ypperstepræstens tjener og huggede højre øre af ham; tjeneren hed Malkus.

Joh 18,10

Jesus sagde: »Lad det være nok!«

Luk 22,51

Og han sagde til Peter: »Stik dit sværd i skeden!

Matt 26,52/

Joh 18,11

For alle, der griber til sværd, skal falde for sværd. Eller tror du ikke, at jeg kan bede min fader om på stedet at give mig mere end tolv legioner engle til hjælp?

Matt 26,52-53

Skulle jeg ikke drikke det bæger, Faderen har givet mig?

Joh 18,11

|                                                                                                                                                            |               |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------|
| Men hvordan skulle da Skrifterne, der siger, at sådan skal det ske, blive opfyldt?»                                                                        | Matt 26,54    |
| Og han rørte ved mandens øre og helbredte ham.                                                                                                             | Luk 22,51     |
| I samme øjeblik sagde Jesus til skarerne: »I er rykket ud med sværd og knipler for at anholde mig, som om jeg var en røver.                                | Matt 26,55    |
| Dag efter dag har jeg været hos jer og undervist på tempelpladsen,                                                                                         | Mark 14,49    |
| uden at I løftede en hånd imod mig; men dette er jeres time, og mørket har magten.                                                                         | Luk 22,53     |
| Men det er alt sammen sket, for at profeternes skrifter skal opfyldes.« Da lod alle disciplene ham i stikken og flygtede.                                  | Matt 26,56    |
| Men der var en ung mand, som fulgte med ham, kun med et lagen over sin nøgne krop; også ham griber de fat i, men han gav slip på lagnet og flygtede nøgen. | Mark 14,51-52 |

## I YPPERSTEPRÆSTENS GÅRD

### 5. Til Annas

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |              |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------|
| Vagtstyrken og officeren og jødernes tempelvagter anholdt nu Jesus og bandt ham; de førte ham først til Annas, for han var svigerfar til Kajfas, der var ypperstepræst det år. Det var Kajfas, der havde givet jøderne det råd, at det var bedst, at ét menneske døde for folket. Simon Peter og en anden discipel fulgte efter Jesus | Joh 18,12-15 |
| på afstand helt til ypperstepræstens gård.                                                                                                                                                                                                                                                                                            | Matt 26,58   |
| Denne anden discipel var kendt af ypperstepræsten og gik ind i ypperstepræstens gård sammen med Jesus, men Peter blev stående udenfor ved porten. Den anden discipel, som var kendt af ypperstepræsten, gik ud og talte med pigen, der holdt vagt ved porten, og fik Peter med ind.                                                   | Joh 18,15-16 |
| Tjenerne og tempelvagterne havde tændt et bål af trækul, fordi det var koldt, og stod og varmede sig. Også Peter stod og varmede sig sammen med dem.                                                                                                                                                                                  | Joh 18,18    |
| Tjenestepigen, der holdt vagt ved porten, så ham sidde ved ilden, kiggede nøje på ham og sagde:                                                                                                                                                                                                                                       | Joh 18,17    |
| »Du var også sammen med galilæeren Jesus.                                                                                                                                                                                                                                                                                             | Luk 22,56    |
| Er du ikke også en af den mands disciple?»                                                                                                                                                                                                                                                                                            | Matt 26,69   |
| Men han nægtede det i alles påhør og sagde:                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Joh 18,17    |
| »Nej, jeg er ikke;                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Matt 26,70   |
| jeg kender ham ikke, kvinde!                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Joh 18,17    |
| Jeg forstår ikke, hvad du mener.«                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | Luk 22,57    |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | Matt 26,70   |

### 6. Det foreløbige forhør

|                                                                                                                     |              |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------|
| Ypperstepræsten spurgte nu Jesus ud om hans disciple og om hans lære. Jesus svarede ham: »Jeg har talt til verden i | Joh 18,19-23 |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------|

fuld offentlighed; jeg har altid undervist i synagoger og på tempelpladsen, hvor alle jøderne kommer sammen, og i det skjulte har jeg intet talt. Hvorfor spørger du mig? Spørg dem, der har hørt mig, hvad jeg har talt til dem; de ved jo, hvad jeg har sagt.« Da Jesus sagde det, var der en af tempelvagterne, som stod ved siden af, der gav ham et slag i ansigtet og sagde til ham: »Er det en måde at svare ypperstepræsten på?« Jesus svarede: »Har jeg sagt noget forkert, så bevis, at det er forkert; men er det rigtigt, hvorfor slår du mig så?«

### 7. Peters fornægtelse

Så førte de Jesus til ypperstepræsten Kajfas, og alle ypperstepræsterne og de ældste og de skriftkloge samledes.

Mark 14,53/  
Matt 26,57:  
Kajfas

Så gik Peter ud i portrummet. Og hanen galede.

Mark 14,68  
Luk 22,58

Lidt efter

var der en anden af tjenestepigerne, som så ham og sagde til dem,

Matt 26,71

som stod der:

Mark 14,69

»Han dér var sammen med Jesus fra Nazaret.«

Matt 26,71

Da sagde de til ham: »Er du ikke også en af hans disciple?«

Joh 18,25

Og en anden sagde: »Du er også en af dem.«

Luk 22,58

Atter nægtede han det og svor på det:

Matt 26,72

»Vel er jeg ej, menneske!

Luk 22,58

Jeg kender ikke det menneske!«

Matt 26,72

En times tid senere var der en til, som med dem, som stod der, forsikrede:

Luk 22,59/

»Jo, sandelig er du en af dem; du er jo også fra Galilæa; dit sprog røber dig.«

Mark 14,70

Så sagde en af ypperstepræstens tjenere, en slægtning til ham, som Peter havde hugget øret af: »Så jeg dig ikke i haven sammen med ham?«

Matt 26,73  
Joh 18,26

Da gav han sig til at bande og sværge: »Jeg kender ikke det menneske, I taler om!«

Mark 14,71

I det samme han sagde det, galede hanen. Herren vendte sig om og så på Peter, og Peter huskede det ord, Herren havde sagt til ham:

Luk 22,60-61

»Før hanen galer to gange, vil du fornægte mig tre gange.« Og han gik udenfor og græd bitterligt.

Mark 14,72  
Luk 22,62

### 8. Jesus for Rådet

Ypperstepræsterne og hele Rådet søgte at få et vidneudsagn mod Jesus for at kunne dømme ham til døden, men de fandt ikke noget. Mange vidnede nemlig falsk imod ham, men deres vidneudsagn stemte ikke overens.

Mark 14,55-56

Til sidst trådte dog to frem og sagde:

»Vi har hørt ham sige: Jeg vil bryde dette Guds tempel ned, som er bygget med hænder, og på tre dage rejse et andet, som ikke er bygget med hænder.« Men heller ikke da stemte deres vidneudsagn overens. Så stod ypperstepræsten frem og spurgte Jesus: »Har du ikke noget at svare på det, de vidner imod dig?« Men Jesus tav og svarede ikke. Ypperstepræsten spurgte ham igen: »Er du Kristus, den Velsignedes søn?

Jeg besværger dig ved den levende Gud: Sig os, er du Kristus, Gud søn?« Jesus svarede ham: »Du sagde det selv.

Det er jeg.

Men jeg siger jer: Herefter skal I se Menneskesønnen sidde ved den Almægtiges højre hånd og komme på himlens skyer.« Da flængede ypperstepræsten sine klæder og sagde: »Han har spottet Gud! Hvad skal vi nu med vidner? Nu har I selv hørt bespottelsen. Hvad mener I?«

Og de dømte ham alle skyldig til døden.

De mænd, som bevogtede Jesus, hånede ham, de spyttede ham i ansigtet og slog ham med knytnæve, og de dækkede hans ansigt til og sagde:

»Profetér for os, Kristus! Hvem var det, der slog dig?«

Og de sagde også mange andre spottende ord til ham.

Matt 26,60

Mark 14,58-61/

Matt 26,61

Matt 26,63-64

Mark 14,62

Matt 26,64-66/

Mark 14,63-64

Mark 14,64

Luk 22,63

Matt 26,67

Luk 22,64

Matt 26,68

Luk 22,65

### 9. Dommen over Jesus

Da det blev dag, samledes folkets ældste med ypperstepræster og skriftkloge,

og de traf beslutning om at få Jesus dømt til døden.

De førte ham ind til Rådet og sagde: »Er du Kristus, så sig os det!« Han svarede: »Hvis jeg siger jer det, vil I ikke tro det,

og hvis jeg spørger jer, vil I ikke svare. Men herefter skal Menneskesønnen sidde ved Gud den Almægtiges højre hånd.« Så sagde de alle sammen: »Du er altså Guds søn?« Han svarede dem: »I siger selv, at jeg er det.« Da sagde de: »Hvad skal vi nu med vidneudsagn? Vi har selv hørt det af hans egen mund.«

Og hele forsamlingen rejste sig;

de lod Jesus binde og

førte ham fra Kajfas til statholderens borg

og udleverede ham til Pilatus.

Det var tidligt om morgenen.

Luk 22,66

Matt 27,1

Luk 22,66-23,1

Matt 27,2

Joh 18,28

Mark 15,1

Joh 18,28

### 10. Judas' død

Da Judas, som forrædte ham, så, at han var blevet dømt, angrede han og bragte de tredive sølvpenge tilbage til ypperstepræsterne og de ældste og sagde: »Jeg har syndet og forrådt uskyldigt blod.« Men de svarede: »Hvad kommer det os ved? Det bliver din sag.« Så kastede han sølvpengene

Matt 27,3-5

- ind i templet, forlod stedet og gik hen og hængte sig,  
og han styrtede på hovedet ned og sprængtes, så alle hans  
indvolde væltede ud. ApG 1,18
- Ypperstepræsterne tog sølvpengene, men sagde: »Det er ikke  
lovligt at lægge dem i tempelblokken, da det er blodpenge.« Matt 27,6-8
- De traf da den beslutning at købe Pottemagermarken for  
pengene til gravplads for fremmede.  
Og det blev kendt af alle Jerusalems indbyggere, så at den  
mark på deres sprog blev kaldt Hakeldama, det vil sige  
Blodmarken. ApG 1,19
- Da opfyldtes det, som er talt ved profeten Jeremias, som siger:  
»Og de tog tredive sølvpenge, den pris, han blev vurderet til,  
han der blev vurderet, af Israels børn, og de gav dem for  
Pottemagermarken, sådan som Herren havde befalet mig.« Matt 27,9-10

## I STATHOLDERENS BORG

### *11. Jesus for Pilatus*

- Selv gik jøderne ikke ind i borgen, for at de ikke skulle blive  
urene, men kunne holde påskemåltid. Pilatus gik ud til dem  
og sagde: »Hvilken anklage fremfører I mod denne mand?« Joh 18,28-32
- De svarede: »Havde han ikke været forbryder, ville vi ikke  
have udleveret ham til dig.« Pilatus sagde til dem: »Så tag I  
ham og døm ham efter jeres lov.« Jøderne sagde: »Vi har  
ikke ret til at henrette nogen.« For sådan skulle Jesu ord gå i  
opfyldelse, det ord, han sagde, da han betegnede, hvordan  
han skulle dø.
- Og de gav sig til at anklage ham og sagde: »Vi er blevet klar  
over, at denne mand vildleder vort folk og vil hindre, at vi  
betaler skat til kejseren, og han siger om sig selv, at han er  
Kristus, en konge.« Luk 23,2
- Pilatus gik ind i borgen igen; han kaldte Jesus for sig og  
sagde til ham: »Er du jødernes konge?« Jesus svarede: »Siger  
du det af dig selv, eller er det noget, andre har sagt dig om  
mig?« Pilatus svarede: »Er jeg måske jøde? Det er dit eget folk  
og ypperstepræsterne, som har udleveret dig til mig. Hvad har  
du gjort?« Jesus svarede: »Mit rige er ikke af denne verden.  
Var mit rige af denne verden, havde mine tjenere kæmpet for,  
at jeg ikke skulle udleveres til jøderne; men nu er mit rige  
ikke af denne verden.« Pilatus sagde til ham: »Så er du altså  
konge?« Jesus svarede: »Du siger, jeg er konge. Derfor er jeg  
født, og derfor er jeg kommet til verden, for at jeg skal vidne  
om sandheden. Enhver, som er af sandheden, hører min røst.« Joh 18,33-38
- Pilatus sagde til ham: »Hvad er sandhed?« Da han havde sagt  
det, gik han atter ud til jøderne og sagde til dem: »Jeg finder  
ham ikke skyldig.«

Men på ypperstepræsternes og de ældstes anklager svarede Jesus ingenting. Matt 27,12

Pilatus spurgte ham igen: »Siger du ikke noget? Hør, hvor de anklager dig!« Mark 15,4

Man han svarede ham ikke på et eneste spørgsmål, så statholderen undrede sig meget. Matt 27,14

Men de blev ved: »Han ophidser folket med sin lære over hele Judæa; han begyndte i Galilæa og er kommet helt hertil.« Luk 23,5

### 12. *Jesus for Herodes*

Da Pilatus hørte det, spurgte han, om manden var fra Galilæa; og da han fik at vide, at han hørte under Herodes, sendte han ham til Herodes, som også var i Jerusalem i de dage. Herodes blev meget glad for at se Jesus; for han havde længe gerne villet møde ham, fordi han havde hørt om ham, og han håbede at se ham gøre et tegn. Han stillede ham mange spørgsmål, men Jesus svarede ham ikke. Imens stod ypperstepræsterne og de skriftkloge og rettede stærke anklager mod ham. Sammen med sine soldater viste Herodes ham foragt og hånede ham ved at iføre ham en pragtfuld kappe og sendte ham tilbage til Pilatus. Den dag blev Herodes og Pilatus venner. Før havde der været fjendskab mellem dem. Pilatus lod ypperstepræsterne og rådsherrerne og folket kalde sammen og sagde til dem: »I har ført denne mand til mig og påstået, at han vildleder folket. Jeg har nu forhørt ham i jeres nærvær, men jeg har ikke fundet manden skyldig i noget af det, I anklager ham for; og det har Herodes heller ikke, for han har sendt ham tilbage til os; altså har han ikke gjort noget, som der er dødsstraf for. Derfor vil jeg løslade ham, når jeg har givet ham en revselse.« Luk 23,6-16

### 13. *Barabbas*

Under festen plejede statholderen at løslade en fange efter folkets egen vilje. Man havde dengang en meget omtalt fange, som hed Jesus Barabbas, Matt 27,15-16

som sad fængslet sammen med de oprørere, der havde begået drab under Mark 15,7

et oprør, der havde været i byen. Luk 23,19

Folkeskaren gik nu op til Pilatus og begyndte at bede ham om at gøre, som han plejede. Mark 15,8

Mens de nu var samlet, spurgte Pilatus dem: Matt 27,17

»Det er skik og brug hos jer, at jeg løslader en fange i påsken. Joh 18,39

Hvem vil I have, at jeg skal løslade jer, Jesus Barabbas eller Matt 27,17/

Jesus, jødernes konge, som kaldes Kristus?« Joh 18,39

Han var nemlig klar over, at det var af misundelse, Mark 15,10

ypperstepræsterne havde udleveret ham;

og mens han sad i dommersædet, havde hans hustru sendt bud til ham og ladet sige: »Hold dig fra denne retfærdige mand. For jeg har i nat haft mange onde drømme på grund af ham.« Men ypperstepræsterne og de ældste overtalte skarerne til at bede om at få Barabbas løsladt og få Jesus henrettet. Og da statholderen spurgte dem: »Hvem af de to vil I have, at jeg skal løslade jer?« råbte hele mængden: »Bort med ham! Løslad os Barabbas!« Så tog Pilatus igen ordet og spurgte dem, da han helst ville løslade Jesus: »Hvad skal jeg så gøre med Jesus, som kaldes Kristus?« Men de råbte tilbage: »Korsfæst ham, korsfæst ham!« For tredje gang spurgte han dem: »Hvad ondt har denne mand da gjort? Jeg har intet fundet hos ham, som kræver dødsstraf, derfor vil jeg løslade ham, når jeg har givet ham en revselse.« Men de råbte blot endnu højere: »Han skal korsfæstes!« Og de pressede på og forlangte med høje råb, at han skulle korsfæstes, og deres råb sejrede.

Matt 27,19-21

Luk 23,18  
Mark 15,12  
Luk 23,20  
Matt 27,22  
Luk 23,21-22

Matt 27,23  
Luk 23,23

#### 14. Tornekroningen

Pilatus tog så Jesus og lod ham piske, og statholderens soldater tog Jesus med sig ind i borgen og samlede hele vagtstyrken om ham. Og de klædte ham af og hængte en purpurkappe om ham, flettede en krone af torne og satte den på hans hoved, gav ham en kæp i højre hånd og faldt på knæ foran ham, håned ham og gav sig til at hilse ham: »Hil dig, jødekononge!« Og de slog ham i ansigtet, spyttede på ham og tog kæppen og slog ham i hovedet og lagde sig på knæ og tilbad ham. Pilatus gik atter ud af borgen og sagde til dem: »Nu fører jeg ham ud til jer, for at I kan vide, at jeg ikke finder ham skyldig.« Så kom Jesus ud med tornekronen og purpurkappen på. Pilatus sagde til dem: »Se, her er manden!« Da ypperstepræsterne og tempelvagterne så ham, råbte de: »Korsfæst ham, korsfæst ham!« Pilatus sagde til dem: »Så tag I ham og korsfæst ham, for jeg finder ham ikke skyldig.« Jøderne svarede: »Vi har en lov, og efter den lov skal han dø, fordi han har gjort sig selv til Guds søn.«

Joh 19,1  
Matt 27,27-28

Joh 19,2  
Matt 27,29

Mark 15,18  
Joh 19,3  
Matt 27,30  
Mark 15,19  
Joh 19,4-7

#### 15. Domfældelsen

Da Pilatus hørte de ord, blev han endnu mere bange, og han gik ind i borgen igen og sagde til Jesus: »Hvor er du fra?« Men Jesus gav ham intet svar. Pilatus sagde så til ham: »Svarer du mig ikke? Ved du ikke, at jeg har magt til at løslade dig og magt til at korsfæste dig?« Jesus svarede ham: »Du havde ikke

Joh 19,8-15

nogen som helst magt over mig, hvis ikke det var givet dig ovenfra. Derfor har han, der udleverede mig til dig, større synd.« Efter dette ville Pilatus løslade Jesus, men jøderne råbte:

»Løslader du ham, er du ikke kejserens ven. Enhver, som gør sig selv til konge, sætter sig op imod kejseren.« Da Pilatus hørte de ord, førte han Jesus ud, og han satte sig i dommersædet på det sted, som kaldes Stenbroen, på hebraisk Gabbata. Det var forberedelsesdagen til påsken, ved den sjette time. Pilatus sagde til jøderne: »Her er jeres konge!« Da råbte de: »Bort med ham, bort med ham, korsfæst ham!« Pilatus sagde til dem: »Skal jeg korsfæste jeres konge?« Ypperstepræsterne svarede: »Vi har ingen anden konge end kejseren.«

Da Pilatus så, at der ikke var noget at gøre, men at der tværtimod blev uro,

Matt 27,24

ville han gerne gøre folkeskaren tilpas,

Mark 15,15

og han besluttede, at deres krav skulle efterkommes;

Luk 23,24

han tog noget vand, og i skarens påsyn vaskede han sine hænder

Matt 27,24-26

og sagde: »Jeg er uskyldig i denne mands blod. Det bliver jeres sag.« Hele folket svarede: »Lad hans blod komme over os og vore børn!«

Da løslod han dem Barrabas,

Luk 23,25

ham de krævede, ham der var kastet i fængsel for oprør og drab, men lod Jesus piske og udleverede ham,

Mark 15,15

så de fik deres vilje

Luk 23,25

- for at han kunne blive korsfæstet.

Joh 19,16

### 16. Undervejs

Da tog statholderens soldater Jesus,

Matt 27,27

tog purpurkappen af ham og gav ham hans egne klæder på. Så førte de ham ud for at korsfæste ham;

Mark 15,20

han bar selv korset.

Joh 19,17

På vejen derud traf de en mand,

Matt 27,32

som kom forbi, Simon fra Kyrene, far til Alexander og Rufus;

Mark 15,21

han kom ude fra marken,

Luk 23,26

og ham tvang de til at bære hans kors;

Matt 27,32

ham lagde de korset på, for at han skulle bære det

Luk 23,26

bag efter Jesus.

En stor folkemængde fulgte ham, deriblandt også kvinder, som jamrede og græd over ham. Jesus vendte sig mod dem og sagde:

Luk 23,27-32

»Jerusalems døtre, græd ikke over mig, men græd over jer selv

og jeres børn! For der kommer dage, da man vil sige: Salige er

de, som ikke kunne få børn, de moderliv, som ikke fødte, og de

bryster, som ikke gav die. Da skal man sige til bjergene: Fald

ned over os! Og til højene: Skjul os! For gør man sådan med det

grønne træ, hvad vil der så ikke ske med det visne?« Også to

andre, to forbrydere, førtes med ud for at blive henrettet sammen

med ham.

## PÅ GOLGATA

### 17. Korsfæstelsen

De førte ham ud til det sted,  
som på hebraisk hedder Golgata  
– det betyder Hovedskaldsted.

Mark 15,22

Joh 19,17

Matt 27,33/

Mark 15,22

De ville give ham vin krydret med myrra,  
men da han smagte det, ville han ikke drikke det.

Mark 15,23

Matt 27,34

Og de korsfæstede ham og sammen med ham to andre,  
den ene på hans højre og den anden på hans venstre side,  
med Jesus i midten.

Joh 19,18

Luk 23,33

Joh 19,18

Således gik det skriftord i opfyldelse, som siger: »Og han  
blev regnet blandt lovbrydere.«

Mark 15,28

Det var den tredje time, da de korsfæstede ham.

Mark 15,25

Men Jesus sagde: »Fader, tilgiv dem, for de ved ikke, hvad de  
gør.«

Luk 23,34

Pilatus havde lavet en indskrift  
med anklagen imod ham

Joh 19,19

Mark 15,26

og sat den på korset. Den lød: »Jesus fra Nazaret, jødernes  
konge.« Den indskrift læste mange af jøderne, for stedet, hvor  
Jesus blev korsfæstet, lå nær ved byen, og den var skrevet på  
hebraisk, latin og græsk. Jødernes ypperstepræster sagde nu  
til Pilatus: »Skriv ikke: 'Jødernes konge', men: 'Han sagde:  
Jeg er jødernes konge'.« Pilatus svarede: »Hvad jeg skrev, det  
skrev jeg.« Da soldaterne havde korsfæstet Jesus, tog de hans  
klæder og delte dem i fire dele, én del til hver soldat. Også  
kjortlen tog de; men den var uden sammensyninger, ét vævet  
stykke fra øverst til nederst; derfor sagde de til hinanden:

Joh 19,19-24

»Lad os ikke rive den i stykker, men trække lod om, hvem der  
skal have den.« For sådan skulle det skriftord gå i opfyldelse:

»De delte mine klæder mellem sig,

de kastede lod om min klædning.«

Så satte de sig dér og holdt vagt over ham.

Matt 27,36

Det gjorde soldaterne altså.

Joh 19,24

Og folket stod og så på.

Luk 23,35

### 18. Jesu mor

Men ved Jesu kors stod hans mor, hans mors søster, Maria,  
Klopas' hustru, og Maria Magdalene. Da Jesus så sin mor og  
ved siden af hende den discipel, han elskede, sagde han til sin  
mor: »Kvinde, dér er din søn.« Derpå sagde han til disciplen:  
»Dér er din mor.« Fra den time tog disciplen hende hjem til sig.

Joh 19,25-27

### 19. Spotten

Og de, der gik forbi, spottede ham og rystede på hovedet og  
sagde:

Matt 27,39

- »Nå, du, som bryder templet ned og rejser det igen på tre dage,  
frels dig selv, hvis du er Guds søn, og stig ned fra korset!«  
Også ypperstepræsterne og de skriftkloge og de ældste håned ham på samme måde og sagde: »Andre har han frelst, sig selv kan han ikke frelse.  
Han er jo Kristus, Israels konge, den udvalgte,
- lad ham nu frelse sig selv  
og stige ned fra korset,  
så vi kan se det;  
så vil vi tro ham. Han har stolet på Gud, lad Gud nu udfri ham, hvis han vil vide af ham. Han har jo sagt: Jeg er Guds søn.«  
Også røverne, der var korsfæstet sammen med ham, håned ham på samme måde.  
Også soldaterne kom hen og håned ham; de rakte ham eddike og sagde: »Hvis du er jødernes konge, så frels dig selv.«
- 20. De to røvere på korset*  
Den ene af de forbrydere, som hang dér, spottede ham og sagde: »Er du ikke Kristus? Frels dig selv og os!« Men den anden satte ham i rette og sagde: »Frygter du ikke engang Gud, du som har fået den samme dom? Og vi har fået den med rette; vi får kun løn som forskyldt, men han har intet ondt gjort.« Og han sagde: »Jesus, husk mig, når du kommer i dit rige.« Og Jesus sagde til ham: »Sandelig siger jeg dig: I dag skal du være med mig i Paradis.«
- 21. Jesu død*  
Og da den sjette time kom, faldt der mørke over hele jorden indtil den niende time,  
fordi solen formørkedes.  
Og ved den niende time råbte Jesus med høj røst: »Elí, Elí! leamá sabaktáni?« – det betyder: »Min Gud, min Gud! Hvorfor har du forladt mig?«  
Nogle af dem, som stod der og hørte det, sagde: »Hør, han kalder på Elias.«  
Derefter, da Jesus vidste, at alt nu var fuldbragt, og for at Skriften skulle opfyldes, sagde han: »Jeg tørster.« Der stod et kar fyldt med eddike.  
Straks løb en af dem hen og tog en svamp og fyldte den med eddike, satte den på en isopstængel og stak den op til hans mund
- Mark 15,29  
Matt 27,40-42  
Matt 27,42/  
Mark 15,32/  
Luk 23,35  
Luk 23,35  
Matt 27,42  
Mark 15,32  
Matt 27,42-44  
Luk 23,36-37  
Luk 23,39-43  
Mark 15,33  
Luk 23,45  
Matt 27,46/  
Mark 15,34  
Matt 27,47/  
Mark 15,35  
Joh 19,28-29  
Matt 27,48  
Joh 19,29

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                  |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------|
| og gav ham noget at drikke,<br>idet han sagde med de andre:                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | Mark 15,36<br>Mark 15,36/<br>Matt 27,49                                          |
| »Lad os se, om Elias kommer og tager ham ned.«<br>Da Jesus havde fået eddiken, sagde han: »Det er fuldbragt.«<br>Og Jesus råbte atter med høj røst:                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | Mark 15,36<br>Joh 19,30<br>Luk 23,46/<br>Matt 27,50:<br>atter                    |
| »Fader, i dine hænder betror jeg min ånd.« Da han havde<br>sagt det,<br>bøjede han hovedet og opgav ånden.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Luk 23,46<br><br>Joh 19,30                                                       |
| <i>22. Tegnene</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                  |
| Og se, forhænget i templet flængedes i to dele, fra øverst til<br>nederst. Og jorden skælvede, og klipperne revnede, og gravene<br>sprang op, og mange af de hensovede helliges legemer stod op,<br>og de gik ud af deres grave og kom efter hans opstandelse ind<br>i den hellige by og viste sig for mange.<br>Men da officeren, som stod lige over for ham,                                                                                                                                                          | Matt 27,51-53<br><br><br><br><br><br>Mark 15,39/<br>Matt 27,54:<br>Men           |
| og hans folk, der holdt vagt over Jesus,<br>så, at han udåndede sådan,<br>og så jordskælvet og det andet, der skete, blev de rædselsslagne<br>og priste Gud og sagde: »Den mand var virkelig retfærdig<br>og Guds søn.«                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | Matt 27,54<br>Mark 15,39<br>Matt 27,54<br>Luk 23,47<br>Matt 27,54/<br>Mark 15,39 |
| Da alle de skarer, som var strømmet sammen til dette skue, så,<br>hvad der skete, slog de sig for brystet og vendte hjem. Alle de,<br>som kendte ham, også de kvinder, som var fulgt med ham fra<br>Galilæa, stod og så alt dette på afstand;<br>blandt dem Maria Magdalene og Maria, mor til Jakob den Lille<br>og Joses, samt Salome,<br>Zebedæussønnernes mor;<br>de havde fulgt ham og sørget for ham, da han var i Galilæa.<br>Og der stod mange andre kvinder, som var draget op til<br>Jerusalem sammen med ham. | Luk 23,48-49<br><br><br>Mark 15,40<br><br>Matt 27,56<br>Mark 15,41               |
| <i>23. Legemerne tages ned</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                  |
| Det var forberedelsesdag, og for at legemerne ikke skulle<br>blive hængende på korset sabbatten over – for det var en stor<br>sabbatsdag – bad jøderne Pilatus om, at de korsfæstede ben<br>måtte blive knust og de døde taget ned. Så kom soldaterne<br>og knuste benene på den første og den anden, som var korsfæstet<br>sammen med Jesus. Da de kom til Jesus og så, at han allerede<br>var død, knuste de ikke hans ben, men en af soldaterne stak                                                                 | Joh 19,31-37                                                                     |

ham i siden med et spyd, og der kom straks blod og vand ud. Den, der har set det, har vidnet om det, for at også I skal tro - og hans vidnesbyrd er sandt, og han ved, at han taler sandt. Dette skete, for at det skriftord skulle gå i opfyldelse: »Ingen af hans knogler må blive knust.« Og atter et andet skriftord siger: »De skal se hen til ham, de har gennemboret.«

## GRAVLÆGGELSEN

### 24. *Josef fra Arimatæa*

|                                                                                                                           |                 |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------|
| Og da det nu var blevet aften, og det var forberedelsesdag, det vil sige dagen før sabbat,                                | Mark 15,42      |
| kom der en rig mand,                                                                                                      | Matt 27,57      |
| Josef fra Arimatæa,                                                                                                       | Mark 15,43      |
| en jødisk by,                                                                                                             | Luk 23,51       |
| et fornemt rådsmedlem                                                                                                     | Mark 15,43      |
| og en god og retfærdig mand, som ikke havde samtykket i det, de andre havde besluttet og gjort, og han ventede Guds rige; | Luk 23,50-51    |
| han var discipel af Jesus, men hemmeligt, af frygt for jøderne.                                                           | Joh 19,38       |
| Han dristede sig til at gå ind til Pilatus og bad om                                                                      | Mark 15,43      |
| at måtte tage Jesu legeme ned.                                                                                            | Joh 19,38       |
| Pilatus undrede sig over, at Jesus allerede var død, og tilkaldte                                                         | Mark 15,44-45   |
| officeren og spurgte ham, om Jesus havde været død længe. Da                                                              |                 |
| han havde fået det bekræftet af officeren, overlod han liget til                                                          |                 |
| Josef                                                                                                                     |                 |
| og befalede, at det skulle udleveres.                                                                                     | Matt 27,58      |
| Og Josef købte et lagen.                                                                                                  | Mark 15,46      |
| Også Nikodemus kom; det var ham, som tidligere var kommet                                                                 | Joh 19,39-41    |
| til Jesus om natten; han medbragte en blanding af myrra og                                                                |                 |
| aloe, omkring hundrede pund. Så tog de Jesu legeme og viklede                                                             |                 |
| linnedklæder om det sammen med de vellugtende salver, som                                                                 |                 |
| det er skik hos jøderne ved begravelse. På det sted, hvor Jesus                                                           |                 |
| var blevet korsfæstet, var der en have, og i haven var der en ny                                                          |                 |
| grav,                                                                                                                     |                 |
| som Josef havde ladet hugge ud i klippen til sig selv,                                                                    | Matt 27,60      |
| og hvor der endnu ikke havde ligget nogen.                                                                                | Luk 23,53       |
| Da det var jødernes forberedelsesdag,                                                                                     | Joh 19,42       |
| lige før sabbatten begyndte,                                                                                              | Luk 23,54       |
| lagde de Jesus dér, fordi den grav var i nærheden.                                                                        | Joh 19,42       |
| Og de væltede en stor sten for indgangen til graven og gik.                                                               | Matt 27,60: han |
| Men Maria Magdalene og den anden Maria,                                                                                   | Matt 27,61      |
| Joses' mor,                                                                                                               | Mark 15,47      |
| var der og sad over for graven                                                                                            | Matt 27,61      |
| sammen med de andre kvinder, som var kommet fra                                                                           | Luk 23,55-56    |
| Galilæa sammen med Jesus, og så graven, og hvordan                                                                        |                 |

hans legeme blev lagt dér. Og da de var vendt tilbage, tilberedte de vellugtende salver og olier; men sabbatten overholdt de sig i ro efter lovens bud.

### 25. Gravvagten

Næste dag, dagen efter forberedelsesdagen, gik ypperstepræsterne og farisæerne sammen til Pilatus og sagde: »Herre, vi er kommet i tanker om, at denne bedrager, mens han endnu var i live, sagde: Efter tre dage opstår jeg. Befal derfor, at graven skal bevogtes indtil tredjedagen, for at ikke hans disciple skal komme og stjæle ham og sige til folket: Han er opstået fra de døde. For så bliver det sidste bedrageri værre end det første.« Pilatus sagde til dem: »Her har I vagtmandskab. Gå hen og sørg for, at der bliver holdt vagt, så godt I kan.« De gik så hen og sikrede graven med vagter og ved at sætte segl på stenen.

Matt 27,62-66

## Noter

1. Autoriseret ved kgl. resolution af 12. juni 1992.
2. Autoriseret ved kgl. resolution af 19. februar 1992.
3. Kirkeordinansen 1537 / 39, udg. af Martin Schwarz Lausten, 1989, s. 178.
4. Udkom i 1556 og findes i Peder Palladius' Danske Skrifter, udg. af Lis Jacobsen, bind 4, 1919-22, s. 141-198.
5. Danmarks og Norgis Kirke-Ritual 1685, genudg. 1985, s. 17 og s. 25.
6. Forordnet Alter-Bog udi Dannemark og Norge af 1688 og Thomas Kingos Salmebog af 1699. If. en note i Lis Jacobsens indledning til Peder Palladius' oversættelse, Danske Skrifter, bind 4, s. 133, skal Det Kongelige Bibliotek være i besiddelse af 548 udgaver af danske salmebøger, der indeholder oversættelser af Bugenhagens passionsharmoni.
7. Forordnet Alter-Bog for Danmark. 1830.
8. Jf. min artikel: Det Nye Testamente af 1819. I Teologi og Tradition. Festskrift til Leif Grane, 1988, s. 37-48.
9. Bugenhagens passionsharmoni udkom første gang på latin i 1524 og i tysk oversættelse i 1526. I 1985 blev der i anledning af 500-året for Bugenhagens fødsel udgivet en faksimileudgave af den nedertyske passionsharmoni efter Barth-udgaven fra 1586: Historia Des lydendes unde upstandige unsers Heren Jesu Christi:/ uth den veer Euangelisten. Med et efterskrift af Norbert Buske, s. 243-273. Berlin 1985.
10. Den nyeste undersøgelse af Bugenhagens passionsharmoni er Anneliese Bieber: Johannes Bugenhagen zwischen Reform und Reformation. Die Entwicklung seiner frühen Theologie anhand des Matthäuskommentars und der Passions- und Auferstehungsharmonie. Forschungen zur Kirchen- und Dogmengeschichte, Band 51, 1993. Her foretages såvel en filologisk som en teologisk analyse, og det påvises, at Bugenhagens teologiske udvikling har været en vandring fra Erasmus til Luther.